

Ю. В. Забарна,

здобувач, Національний університет біоресурсів і природокористування України

ВПЛИВ ОСНОВНИХ ФАКТОРІВ СВІТОВОЇ ПРОДОВОЛЬЧОЇ ПРОБЛЕМИ НА СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Y. Zabarna,

applicant, National University of life and environmental Sciences of Ukraine

THE IMPACT OF THE MAIN FACTORS OF THE WORLD FOOD PROBLEM ON THE CONDITION AND PROSPECTS OF THE FOOD SECURITY UKRAINE

Здійснено аналіз основних чинників глобальної продовольчої проблеми на сучасному етапі розвитку світової економіки. З'ясовано, що під глобальною продовольчою проблемою мається на увазі безпрецедентний ріст цін на продукти харчування, характерний для кінця XX — початку XXI ст., що змушує голодувати найбільш бідні верстви населення в більшості країн світу. Визначено основні особливості світової продовольчої проблеми на сучасному етапі.

Автором виокремлено фактори продовольчої проблеми у світі та в Україні, які негативно впливають на продовольчу безпеку. Розглянуто теоретичні підходи до аналізу основних факторів глобальної продовольчої проблеми та їх вплив на продовольчу безпеку України. На основі аналізу факторів продовольчої кризи, запропоновано заходи з підвищення рівня продовольчої безпеки України. Особливу увагу у статті акцентовано на розробці та здійсненні заходів державного регулювання продовольчого ринку, в силу властивих цьому ринку високої соціальної значимості та природних і економічних факторів його нестійкості.

The article contains the analysis of the main factors of global food problems in the current development of the world economy. It was found that during the global food problem meant an unprecedented rise in food prices, characteristic of the late XX — early XXI century. That makes the most hungry poor in most countries. The main features of the world food problem today.

The author singles out factors in the world food problem and Ukraine, which have a negative impact on food security. The paper presents theoretical approaches to the analysis of the main factors of global food issues and their impact on food security of Ukraine. Based on the analysis of the factors of the food crisis, proposed measures to improve the food security of Ukraine. Particular weight in the article emphasis on the development and implementation of measures of state regulation of the food market, by virtue inherent in this market of high social importance and natural and economic factors of its instability.

Ключові слова: глобальна продовольча проблема, продовольча безпека, структура споживання продуктів харчування, кон'юнктура продовольчого ринку, раціональні норми споживання, продовольча бідність.

Key words: global food problem, food security, structure of food consumption, food market conditions, rational consumption rates, food poverty.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Процеси глобалізації, які відбуваються у сучасному світі, проявляються практично у всіх сферах людської діяльності. Об'єднуючи світ і формуючи нові зв'язки, глобалізація породжує також і загальнолюдські — глобальні проблеми. Однією з першочергових, життєво важливих проблем всього людства, сьогодні є забезпечення продовольчої безпеки.

Ризики і загрози продовольчої безпеки країни пов'язані зі світовою продовольчою кризою, яка в останні роки прийняла хронічну форму. За оцінками ФАО до 2030 року виробництво зерна у світі складе 80% потреби, виробництво м'яса — 86% потреби в ньому, потреби в морепродуктах будуть покриті всього на 60% [1].

Не зважаючи на те, що стан продовольчої безпеки в Україні ще не досяг оптимального рівня, слід зазначити, що її природні конкурентні переваги дозволяють нашій країні входити у найбільш перспективну групу виробників продовольства. Однак, сьогодні АПК нашої країни знач-

но відстає від зростаючого попиту на основні продукти харчування.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Питання розв'язання світової продовольчої проблеми та національної продовольчої безпеки достатньо висвітлені у вітчизняній та світовій науці. Різні аспекти продовольчої безпеки розглядаються в працях А. Батюка, В. Власова, О. Бойчука, К. Омельченка, П. Саблука, Р. Тринька та інших.

Водночас поза увагою дослідників залишився взаємозв'язок між світовою продовольчою проблемою і станом та перспективами продовольчої безпеки України, чим і обумовлена актуальність даної публікації.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою статті є виявлення впливу основних факторів світової продовольчої проблеми на продовольчу безпеку України та переваг ресурсного потенціалу нашої країни, необхідних для забезпечення населення продуктами харчування в умовах глобалізації.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Практично протягом всієї своєї історії, людство випробувало дефіцит продовольства. Прояви глобальної продовольчої кризи існували протягом багатьох десятиліть. Під їх впливом у середині ХХ ст. була створена ФАО (FAO — Food and Agriculture Organization), у 1972 р. опублікована доповідь Римському клубу "Межі росту" і т.д. Однак саме на початку ХХІ ст. став очевидним той факт, що зниження цін на продовольство не відбудеться ніколи, вартість продуктів харчування продовжить зростати, тому що всі ліміти для нарощування виробництва продовольства вичерпані, і друга "зелена революція" не передбачається.

Якщо сформулювати сутність глобальної продовольчої проблеми в цілому, то слід зазначити, що вона включає в себе: формування (виробництво) продовольчих ресурсів, створення системи їх розподілу в глобальному середовищі з урахуванням якості життя і урахуванням аспектів збереження біосфери Землі.

Стосовно першої складової, слід відзначити наступне. Ще в жовтні 2011 р. населення Землі досягло 7 млрд жителів, до 2025 р., за прогнозами ООН, його величина перевищить 8 млрд, а вже до 2050 р. на планеті будуть жити більше 9 млрд чоловік [17]. При цьому стрімко збільшується чисельність заможних верств населення в країнах, що розвиваються, які пред'являють платоспроможний попит на продукти харчування і обсяги їх споживання зростають. У зв'язку з цим, зростання чисельності населення, "демографічний вибух" в окремих регіонах, потребують адекватного збільшення виробництва продовольства і, відповідно, посилення навантаження на природне середовище, що в тому або іншому ступені спричиняє деградацію ресурсів.

На даний момент проведеними дослідженнями середньостатистичних показників встановлено те, що дефіциту продовольства у світі не існує. За даними Департаменту сільського господарства США за 2008 р., споживання продовольства в розвинених країнах у середньому знаходиться на рівні 3348 ккал/день, а в країнах, що розвиваються, у середньому — 2618 ккал/день, при мінімальному рекомендованому обсязі споживання 2100 ккал/день [16]. Але розходження за структурою споживання і по якості продовольчих ресурсів між бідними і багатими верствами суспільства всередині обох груп країн залишаються великими. Хоча варто відзначити, що дане положення справ саме по собі не є новим явищем для світу. Воно виступає продуктом споконвічної соціальної нерівності.

У сучасній інтерпретації продовольча проблема викликається не стільки абсолютною нестачею продовольства у світі, породжуваною перевинщенням попиту над пропозицією, скільки результатом несправного функціонування соціально-економічної системи. Іншими словами, на думку С. Девере, а також ряду експертів ФАО, "продовольча криза викликана не стільки нестачею продуктів харчування, скільки відсутністю політичної волі" [15].

Існуючий дефіцит енергетичних і сировинних ресурсів для виробництва продовольства поглиблюється проблемами недовілику ґрунту, води і біологічних ресурсів. У сучасних умовах потреби у водних ресурсах вдвічі більші їх наявності, багато країн Азії та Африки вже мають значні проблеми з дефіцитом води. Деградація ґрунтів (ерозія, засолення та

ін.) призводить до того, що з сільськогосподарського обороту в цілому у світі кожен рік виводиться більше 14 млн га ріллі. Це викликає необхідність освоєння нових земель для сільського господарства, що в багатьох випадках призводить до збільшення вирубки лісів (Південна Америка, Африка тощо). Постійно зростає ступінь порушення біоценозу Землі і її екосистеми в цілому. Це призводить до виникнення інших проблем, які, як проблема глобального потепління, набувають світового характеру.

Отже, продовольча проблема невідривно пов'язана з наслідками двох інших, не менш глобальних, проблем: дефіциту прісної води і зміни клімату. Вона має два важливих аспекти: обмежені можливості Землі прокормити усе більш зростаюче число жителів і зміна традиційного раціону харчування в ряді регіонів, що спричиняє збільшення попиту на певні групи продуктів харчування. Якщо дисбаланс між дефіцитом одних товарів і профіцитом інших може бути вирішений шляхом перерозподілу ресурсів у сільському господарстві, то перший, демографічний, аспект продовольчої проблеми містить у собі серйозний виклик всьому людству і змушує шукати нові технології для найбільш ефективного виробництва продуктів харчування.

Таким чином, продовольча проблема на даний момент полягає не в тому, чи зможе Земля зробити потрібну кількість продуктів харчування для свого зростаючого населення, а в тому, чи вдасться задовольнити в найближчі десятиліття потреби людства саме в тих продуктах харчування, попит на які буде найбільш високим, і чи можна буде здійснити це за розумними цінами, які будуть адекватні доходам відносно бідних верств суспільства багатьох країн. Однак ООН прогнозує неможливість здійснення такого стримування і заявляє, що в найближчі 20 років ціни на основні статті продуктів харчування подвоються [2, с. 73—74].

Багато сучасних теорій продовольчої проблеми, пов'язані не з обмеженням природних ресурсів, не з ростом цін на них, а з нерівномірним розподілом вироблених продуктів харчування по території Землі. У контексті нерівномірного розподілу продуктів харчування по території Землі найбільш актуальним і часто обговорюваним питанням є продовольча безпека — надзвичайно важливий показник для кожної країни, який, проте, може трактуватися неоднозначно з погляду різних суб'єктів світової економіки. Розходження в трактуванні полягають у тому, на якому рівні розглядати продовольчу безпеку: на глобальному, регіональному або на рівні країни.

Продовольча та сільськогосподарська організація ООН (ФАО) таким чином формулює поняття продовольчої безпеки. Продовольча безпека вважається досягнутою при наявності у всіх людей постійного фізичного і економічного доступу до достатньої кількості безпечної і поживної їжі, що дозволяє задовольняти їхні харчові потреби і смакові переваги для ведення активного і здорового способу життя. Чотирма основами продовольчої безпеки є наступні: наявність, доступ, використання і стабільність [1]. Як видно з наведеної цитати, ФАО виділяє чотири фактори, які впливають на продовольчу безпеку:

- наявність їжі — наявність достатньої кількості продуктів харчування належної якості, що поставляються національними або імпорними виробниками (у тому числі гуманітарна допомога);

- доступність харчування — доступ індивідів до ресурсів, необхідних і достатніх для одержання продуктів харчування для збалансованого раціону;

- раціональність використання продовольства — задоволення всіх фізіологічних потреб організму за допомогою збалансованого харчування;

- стабільність — відсутність ризиків втрати доступу до продуктів харчування в доступному для огляду майбутньому.

З урахуванням відзначених фактоів, усі дії у сфері продовольчої безпеки повинні здійснюватися у всіх наступних чотирьох сферах одночасно.

Повинне вироблятися більше продовольства стійкими методами, за допомогою як поширення, так і застосування існуючих знань, технологій і найкращих методів, а також за допомогою інвестування в нову науку та інновації і соціальну інфраструктуру, що дозволяє виробникам продовольства одержати вигоду від усього цього.

Попит на найбільш ресурсноємні види продовольства повинен стримуватися.

Відходи у всіх сферах продовольчої системи повинні бути зведені до мінімуму.

Політичне і економічне управління продовольчою системою повинне бути поліпшене для збільшення продуктивності і стійкості продовольчої системи.

Рішення полягає не тільки в тому, щоб просто виробляти більше продовольства, або щоб змінити раціон харчування, або щоб усунути значну кількість відходів. Ці потенційні загрози настільки великі, що вони не можуть бути зняті тільки за допомогою змін продовольчої системи, здійснених відокремлено. Життєво важливо, щоб особи, відповідальні за вироблення продовольчої політики, працювали з усіма цими сферами одночасно.

Проблеми світової продовольчої системи з різним ступенем їх прояву характерні для всіх країн, але вирішення їх визначається відповідно рівню економічного розвитку. У цілому ж реальність поки така, що, незважаючи на зростання валового виробництва продовольства у світі, кількість його на душу населення якщо і підвищується, то дуже незначно.

Забезпечення продовольством стає однією з умов збереження економічної, соціальної стабільності і суверенітету держав. Якщо продовольства не вистачає для третини населення, країна є голодуючою, з усіма наслідками, що з цього випливають, і має потребу в міжнародній продовольчій допомозі. У сучасних умовах кількість таких країн збільшується.

У цих умовах ФАО рекомендує на національному рівні: — забезпечувати пріоритетну увагу створенню сприятливих умов для власних інвестицій дрібних землевласників, при здійсненні державних інвестицій, наданні послуг і здійсненні політичних заходів в інтересах розвитку сільськогосподарства;

— при розробці аграрної політики і здійсненні державних інвестицій забезпечити пріоритет виробництву продовольства і питанням харчування, при забезпеченні стабільності місцевих і традиційних продовольчих систем, а також біорізноманіття;

— заходи державної політики і державних інвестицій повинні відігравати роль каталізатора у формуванні партнерських відносин між інвесторами, які працюють у сільськогосподарському секторі, між кооперативами фермерів і приватними підприємствами, а також між окремими приватними підприємствами, щоб такого роду партнерські відносини служили інтересам дрібних землевласників і захищали їх;

— держави повинні проводити політику, яка полегшує доступ дрібних землевласників до кредитних ресурсів, технічних послуг і послуг з поширення досвіду, а також до ринків;

— необхідно приділяти належну увагу новим ринковим і екологічним ризикам, з якими зіштовхуються дрібні сільськогосподарські підприємства, і планувати інвестиції, послуги і заходи політики для з'ясування наслідків цих ризиків, а також розширювати можливості дрібних землевласників як чоловіків, так і жінок, що дозволяють справлятися з такими ризиками (наприклад, надавати дрібним землевласникам доступ до фінансових інструментів, до інструментів управління ризиками, у тому числі які мають інноваційний характер, включаючи страхування врожаю, управління погодними ризиками, страхування на випадок зміни цін і інноваційні кредитні продукти) [1].

Аналіз сучасного рівня розвитку агропромислового комплексу України дозволяє виділити ряд факторів, які безпосередньо впливають на забезпечення продовольчої безпеки країни. Такі фактори, які надають безпосередній вплив на забезпечення продовольчої безпеки включають відомі "болючі точки" агропромислового комплексу.

Одним з таких факторів є те, що відбувається процес скорочення площ оброблюваних сільськогосподарських земель. Має місце якісне погіршення всього земельно-ресурсного потенціалу сільського господарства, у складі сільськогосподарських угідь збільшується частка перезволожених, еродованих, засолених і солонцевих ґрунтів. Сьогодні вибуття з обороту сільськогосподарських земель відбувається в процесі переведення частини земель сільськогосподарського призначення в землі інших категорій, у більшості випадків — у землі населених пунктів для наступного житлового будівництва.

Низькі темпи зростання виробництва сільськогосподарської продукції не дозволяють задовольнити зростаючий попит населення в таких найважливіших видах продовольчих товарів, як м'ясо, молоко, яйця та ін. Все це призводить до порушення норм раціонального і безпечного харчування.

Ще одним негативним фактором є високий рівень фізичного і морального зношення сільськогосподарської техніки: за окремими її видами у 50—70% машин перевищений нормативний термін експлуатації. Неможливість технічного відновлення загрожує подальшим скороченням посівних площ і виробництва сільськогосподарської продукції.

На стан продовольчої безпеки України також впливає фактор імпортозалежності. Внутрішній ринок до певної міри характеризується високим рівнем залежності від імпорту по окремим важливим видам продукції.

Відбувається небезпечний процес установлення контролю іноземними компаніями над окремими галузями АПК.

Практично постійно спостерігається зростання цін на ряд соціально значимих продуктів харчування. Це впливає на динаміку індексу цін на товари і послуги, оскільки витрати на харчування становлять 31—59% витрат населення на покупку товарів і оплату послуг.

Внаслідок негативного впливу зазначених факторів, в останні роки в Україні простежується тенденція стабільного збільшення рівня споживання населенням основних продуктів харчування, хоча по багатьом показникам цей рівень нижче раціональних норм харчування.

З метою подолання негативних чинників глобальної продовольчої проблеми, які взмозі впливати на Україну, доцільно передбачити заходи, спрямовані на:

— здійснення моніторингу використання основних видів ресурсів у сільськогосподарському виробництві;

— забезпечення адресної допомоги, спрямованої на оптимізацію раціону харчування різних верств населення, у тому числі в натуральній формі (програми "продовольчих талонів", "шкільного харчування", "матері і дитини", "літнього харчування" тощо);

— організації системи контролю за якістю і безпекою продукції по всьому технологічному ланцюзі, приділивши увагу контролю за здоров'ям тварин, оборотом продовольчої сировини і харчових продуктів, у тому числі вироблених з використанням генетично модифікованих організмів, а також заходам щодо сертифікації і стимулюванню виробництва високоякісної продукції.

Перспективним напрямом у цьому аспекті, є державне регулювання продовольчого ринку. Цей ринок об'єктивно має потребу в регулюванні з боку держави в силу властивих йому природних і економічних факторів нестійкості і високої соціальної значимості. При цьому потреба в координації ринкових відносин значно підсилюється в сучасному світі, коли всі економічні зв'язки під впливом глобалізації набагато ускладнилися, стали більш різноманітними і масштабними.

Таким чином, для забезпечення належного рівня продовольчої безпеки, оптимізація сфери споживання продовольства повинна включати кілька напрямів:

— модернізація власного виробництва і зменшення частки імпорту до граничних значень Доктрини продовольчої безпеки;

— поширення культури розумного споживання і здоровий спосіб життя (боротьба за переїданням, ожирінням);

— допомога незаможним верствам населення в організації повноцінного харчування з використанням системи продовольчих сертифікатів;

— джерелом коштів для переходу від прожиткового мінімуму до мінімального споживчого бюджету в тому числі може бути введення прогресивної шкали оподаткування з використанням досвіду розвинених країн (до 24—50%).

ВИСНОВКИ

І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК

Продовольча проблема на сучасному етапі розвитку людства полягає в тому, що внаслідок таких факторів, як некваліфіковане і надмірно інтенсивне використання природних ресурсів, підвищення попиту на продукцію тваринництва, збільшення споживання продуктів харчування та інших, спостерігається постійний ріст цін на продовольство, що становить загрозу для продовольчої безпеки в країнах з найменшим рівнем розвитку, а також для найбільш бідних верств населення в розвинених країнах і країнах, що розвиваються. При цьому варто підкреслити, що продукти харчування в майбутньому будуть лише дорожчати, тому з погляду спроб розв'язання глобальної продовольчої проблеми мова може йти про створення економічних і технологічних передумов для стримуванні темпів росту цін.

Глобальна продовольча проблема є економічним явищем і по суті, і за формою, вона може викликати серій-

озні політичні наслідки та безпосередньо впливає на продовольчу безпеку окремих країн, в тому числі — і на Україну.

Слід підкреслити, що в основі глобальної продовольчої проблеми і періодично виникаючих продовольчих криз лежить, у першу чергу, нерівномірний розподіл плодів наукового прогресу в сільськогосподарстві, що заважає зниженню цін на продукти харчування, навіть коли технічні досягнення дозволяють у разі збільшити врожай в тих або інших країнах. На тлі цього відбувається зниження приросту продуктивності сільськогосподарських угідь, скорочення чисельності робочої сили в країнах з найменшим рівнем розвитку внаслідок поширення ВІА/СНІД та інших хвороб, загострення конкуренції з боку інших галузей господарства за водні ресурси, деградація ґрунтів, зниження біорізноманіття і багато чого іншого, що робить завдання знаходження оптимального способу сільськогосподарського планування усе більш складним і наукомістким.

Для усунення в перспективі загрози переходу через "крапку неповернення" у продовольчій проблемі сучасній глобалізованій економіці необхідне проведення комплексу заходів (як на рівні окремих держав, так і на планетарному рівні), спрямованих на підвищення ефективності сільськогосподарства. Роль сільського господарства в економіці України повинна бути переосмислена, тому що саме недолік інвестицій в аграрний сектор є причиною зниження темпів приросту родючості ґрунтів і деградації навколишнього середовища.

В Україні сьогодні негативний вплив факторів світової продовольчої проблеми впливає на фактичне недотримання нормативів раціонального його споживання в Україні гострим питанням, оскільки значна частина населення через фінансові проблеми не може дотримуватися цих нормативів. Перспективами подолання негативної дії зазначених факторів є підвищення рівня платоспроможності населення дозволити механізм адресної продовольчої допомоги соціально незахищеним його групам. Крім того, вітчизняна економіка може одержати шанс скористатися конкурентними перевагами природно-кліматичного потенціалу для участі у розв'язанні світової продовольчої проблеми та отримання додаткового економічного ефекту, що повинно стати предметом подальших досліджень.

Література:

1. 2013. Отчет о глобальной продовольственной политике. — Washington: International Food Policy Research Institute, 2014. — 53 с.
2. Батюк Л.А. Продовольча безпека та досвід її забезпечення в деяких розвинутих країнах світу / Л.А. Батюк // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства: економічні науки. Вип. 105. — Харків: ХНТУСГ. — 2010. — С. 72—79.
3. Власов В. Тенденції й проблеми глобальних процесів у світовій продовольчій сфері // Економіка України. — 2006. — № 3. — С. 28.
4. Гойчук О.І. Продовольча безпека / О.І. Гойчук. — Житомир: Полісся, 2004. — 384 с.
5. Звіт про стан продовольчої безпеки України у 2007—2012 роках [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.me.gov.ua/file/link/120720/file/zvit.doc
6. Коломієць Т.А. Забезпечення продовольчої безпеки як стратегічний напрям державної політики України // Україна в нових реаліях: політичні, економічні та правові орієнтири розвитку. — К., 2011. — С. 256—257.
7. Майстро С. Теоретичні засади механізму державного регулювання продовольчої безпеки в умовах глобалізації. // Актуальні проблеми державного управління. — О., 2011. — Вип. 3 (47). — С. 27—30.
8. Омельченко К.Г. Проблеми продовольчої безпеки держави та їх вирішення в Україні // Матеріали IV Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції "Ринкова трансформація економіки: стан, проблеми, перспективи". — Х., 2013. — С. 296—298.
9. Офіційні дані Держкомстату України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua
10. Павлов О.І. Агропродовольча сфера України як об'єкт національної безпеки / О.І. Павлов // Економіка АПК. — 2014. — № 2. — С. 97—103.
11. Римська Декларація про всесвітню продовольчу безпеку і План дій Всесвітньої зустрічі на вищому рівні з проблем продовольства, Рим, 13 листопада 1996 р. [Електрон-

ний ресурс] / Продовольча і сільськогосподарська організація Об'єднаних Націй. — Режим доступу: http://www.rau.su/observer/N3-4_97/019.htm

12. Саблук П.Т. Экономические основы продовольственной безопасности стран мира / П.Т. Саблук // Экономика АПК. — 2008. — № 8. — С. 21—25.
13. Тринько Р.І. Продовольча безпека: аналітична діагностика: монографія / Р.І. Тринько. — Львів, 2010. — 168 с.
14. Шпичак О.М. Проблеми ємності внутрішнього споживчого ринку сільськогосподарської продукції та продовольства в Україні в контексті купівельної спроможності населення / О.М. Шпичак // Економіка АПК. — 2013. — № 6. — С. 5—13.
15. Devereux S. (ed.) The new Famines. Why Famines Persist in an Era of Globalization. London: Routledge, 2007.
16. Lantier A. The World Food Crisis and the Capitalist Market // WWSW, June 2008.
17. Regmi A., Takeshima H., Unnevehr L. Convergence in Global Food Demand and Delivery / USDA Economic research report, March 2008.

References:

1. International Food Policy Research Institute (2014), 2013. Global food policy report, Washington, USA.
2. Batiuk, L.A. (2010), "Food security and experience of its software in some developed countries", *Visnyk Kharkiv's'koho natsional'noho tekhnichnoho universytetu sil's'koho hospodarstva: ekonomichni nauky*, vol. 105, pp. 72—79.
3. Vlasov, V. (2006), "Trends and challenges of global processes in world food sector", *Ekonomika Ukrainy*, vol. 3, p. 28.
4. Hojchuk, O.I. (2004), *Prodovol'cha bezpeka [Food security]*, Polissia, Zhytomyr, Ukraine.
5. Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine (2013), "Report on the state of food security of Ukraine in 2007—2012 years", Available at: www.me.gov.ua/file/link/120720/file/zvit.doc (Accessed 9 April 2015).
6. Kolomiets, T.A. (2011), "Ensuring food security as strategic direction of public policy Ukraine", *Ukraina v novykh realiakh: politychni, ekonomichni ta pravovi oriientyry rozvytku*, pp. 256—257.
7. Majstro, S. (2011), "The theoretical basis mechanism of state regulation food security in the context of globalization", *Aktual'ni problemy derzhavnoho upravlinnia*, vol. 3 (47), pp. 27—30.
8. Omel'chenko, K.H. (2013), "Food security problems and their solutions in Ukraine", *Materialy IV Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi Internet-konferentsii "Rynkova transformatsiia ekonomiky: stan, problemy, perspektyvy"* [Materials of the IV International Scientific and Practical Internet Conference "market transformation of the economy: progress, problems and prospects"], Kharkiv, Ukraine, pp. 296—298.
9. State Statistics Service of Ukraine (2015), *Statistical information*, available at: www.ukrstat.gov.ua (Accessed 9 April 2015).
10. Pavlov, O.I. (2014), "Agricultural sector Ukraine as an object of national security", *Ekonomika APK*, vol. 2, pp. 97—103.
11. Food and Agriculture Organization of the United Nations (1996), "Rome Declaration on World Food Security and Plan of Action of the World Summit on Food, Rome, November 13", available at: http://www.rau.su/observer/N3-4_97/019.htm (Accessed 9 April 2015).
12. Sabluk, P.T. (2008), "The economic basis of food security around the world", *Ekonomika APK*, vol. 8, pp. 21—25.
13. Tryn'ko, R.I. (2010), *Prodovol'cha bezpeka: analitichna diahnozyka [Food security: analytical diagnostics]*, Lviv, Ukraine.
14. Shpychak, O.M. (2013), "Problems capacity of the domestic consumer market for agricultural products and foodstuffs in Ukraine in the context of purchasing power of population", *Ekonomika APK*, vol. 6, pp. 5—13.
15. Devereux, S. (ed.) (2007), *The new Famines. Why Famines Persist in an Era of Globalization*, Routledge, London, UK.
16. Lantier, A. (2008), "The World Food Crisis and the Capitalist Market", WWSW.
17. Regmi, A. Takeshima, H. and Unnevehr, L. (2008), "Convergence in Global Food Demand and Delivery", *USDA Economic research report*.

Стаття надійшла до редакції 15.04.2015 р.